

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

YÜKSEK DÜZEY MAKALE

(WRITTEN ASSIGNMENT)

TÜRKÇE A: EDEBİYAT

DUYARSIZ BİR TOPLUMDA

BİREY OLMA ÇABASI

Araştırma Sorusu: Gabriel García Márquez'in *Kırmızı Pazartesi* isimli romanında odak figürün kimlik oluşumu; çatışmalar, içgüdüler ve bilinçdışı üzerinden okuyucuya nasıl aktarılmıştır?

Eser ve Yazar Adı: Gabriel García Márquez – *Kırmızı Pazartesi*

Kelime Sayısı: 1307

Márquez'in psikobiyoğrafi türünde kaleme aldığı *Kırmızı Pazartesi* romanı, arşiv odalarında kaybolmaya yüz tutmuş ya da kasıtlı bir şekilde yok edilmiş bir cinayet raporunun sakladığı sırları gün yüzüne çıkarmak adına yazılmış bir eser, hakikat arayışıdır. *Kırmızı Pazartesi* başlığı yaratıcı bir imge aracılığıyla namus cinayetini ima etse de, eserin orijinal isminin birebir çevirisi *İşleneceğini Herkesin Bildiği Bir Cinayetin Öyküsü* şeklindedir. Márquez; toplumun duyarsızlığına, cinayet kadar korkutucu bir eylem karşısında normlarına duydukları bağlılık yüzünden halkın sessizliğine dikkat çekmektedir. Görülen ve duyulanların değil, görünmeyen ve söylenmemişlerinin sesi olma gayesiyle bu eser kaleme alınmıştır. Odak figürün kimlik oluşumunda etkili olan duyarsız toplum yapısı; başına gelen facianın asıl sebebi olmakla birlikte dayatılan normları, namus anlayışını ve dini değerleri sorgulamaya itmektedir. Márquez odak figürün karakter oluşumunu; birey-toplum çatışmaları, içgüdüler ve rüyalar aracılığıyla şekillendirmektedir. Başka bir deyişle, Nasar'ın kimlik oluşumu bilinçdışının bilincinde uyandırdığı etkilerin somut halidir.

Santiago Nasar'ın kimlik oluşumunu etkileyen önemli unsurlardan biri, onu var eden fakat aynı zamanda infazını imzalayan toplumdur. Nasar, törelerinin ona izin verdiği ölçüde özgür bir bireydir. Toplumun takdirini kazanma ve beklentilerini karşılama gayesi içerisinde hareket etmekte, kıyafetlerini dahi ona göre seçmektedir. Piskoposun gemiden inme olasılığı uğruna en şık kıyafetlerini giymiş ve "sabah saat 05.30'da kalk[ıp]" onu karşılamaya gitmiştir (Márquez, 2019, s.11). Eserdeki karakterler, toplumun değer yargılarına uyum sağladıkları sürece onaylanmaktadırlar. Bu durum bireyi özne olmaktan ziyade nesne olmaya zorlamakta, sosyal bir çemberin içinde yaşamaya mecbur bırakmaktadır. Nasar'ın erken uyanmasının arka planında piskoposa duyduğu saygı değil, piskoposu beklerken görünme ve dolayısıyla toplum tarafından onaylanma gerekçesi yatmaktadır. Yalnızlıktan delicesine korkan insanoğlu için

tipik bir davranış olan çoğunluğa ayak uydurma hali, geleneksel düzey olarak nitelendirilebilir. Ahlaki gelişim açısından, Nasar karakterinin kimliği henüz oluşumunu tamamlamamış, odak figür mutlak olgunluğa erişememiştir. Bu yüzden, yağmurlu bir günde, beyaz kıyafetlerle beyhude bir bekleyiş ve görünme telaşı içerisinde. Ek olarak, “Oğlum iyi giyimli olduğunda asla arka kapıdan çıkmazdı.” (Márquez, 2019, s.18) alıntısında anlatıldığı üzere, Nasar’ın kendine verdiği değer; o gün üstüne giydiği ve toplum tarafından seçilmiş olan kıyafetler aracılığıyla belirlenmektedir. Toplumun yargılarından ancak ölerek kurtulabilmiş odak figürün acı sonunun arka kapıda gerçekleşmesi ise, üstündeki kıyafetlerin kimlik kavramı söz konusu olduğunda hiçbir anlam ifade etmediğinin en açık göstergesidir.

Odak figürün infazı aslında kısa bir zaman diliminde işlenirken, Márquez röportaj tekniği aracılığıyla yapay ve dikey sıçramalar yapmaktadır. Bu sayede, bu infazın katillerinin yalnızca Pedro ve Pablo kardeşler olmadığını, cinayetten haberdar olmalarına rağmen sessiz kalmayı tercih eden bütün kasabanın mesul tutulması gerektiği okuyucuya iletilmektedir. “O gün yalnızca ben değil her şey Santiago Nasar gibi kokuyordu.” (Márquez, 2019, s.72) tasviriyle toplumun kolektif olarak hissettiği suçluluk duygusu vurgulanmakta, Nasar’ın cinayetinden yola çıkarak toplum eleştirisi yapılmaktadır. Bunu açıkça dile getirmek yerine dolaylı olarak koku duyusuyla ifade edilmesi ise anlatıcı karakterin bir savunma mekanizması olarak kabul edilebilir. Cinayet, Nasar karakterinin toplumla olan çatışmasının ağır bir sonucu ve en kesin kanıtıdır. Bu çatışmanın temelinde ise güvensizlik hissi yatmaktadır. Nasar karakteri, Bachelard tarafından mutluluk mekânı olarak nitelendirilen evinde bile bu güvensizliği doruklarda hissetmekte “yastık kılıfının arasına sakladığı silahı” (Márquez, 2019, s.13) olmadan asla uyumamaktadır. İç mekân olarak kabul edilen ev imgesi esasında odak figürün kendisini en açık şekilde ifade edebildiği, ruhsal portre aracılığıyla kimlik oluşumunun okuyucuya doğrudan aktarıldığı özel bir mekândır. Márquez, odak figürü evde

dahi güven arayışı içerisinde resmederek aslında yaşamak için mühim olan bir olgudan yoksun olduğunu göstermektedir zira fizyolojik ihtiyaçlardan hemen sonra güvenlik ilkesi gelmektedir. İçinde bulunduğu çevreye, bir parçası olduğu topluma karşı hissettiği bu güvensizlik, eserin sonu dikkate alındığında nihai cinayeti önleyemese de yerinde bir yaklaşım olarak kabul edilebilir. Nasar'ın bu alışkanlığının babasından ona geçmesi ise toplum birey çatışmasının ailevi temelleri olabileceğini göstermektedir.

Odak figürün kimlik oluşumu sevi ve yok etme içgüdüleri etrafında gelişmektedir. Nasar karakterinin varoluşu sevi içgüdüsüyle başlatılıp yok etme arzusuyla sonlandırılan bir süreci okuyucuya sunmaktadır. Cinsel arzu, bekaret kavramı, Nasar'ın hizmetçisine karşı olan tutumu; sevi içgüdüsünün libidoyla özdeş yapısını göstermek adına romanda birçok kez vurgulanmıştır (Çakır & Günday, 2013). Divina Flor ile yalnız kaldığı zamanlarda, Nasar'ın sergilediği ani hareketler idin dominant yapısını ve haz ilkesinin odak figürün hayatındaki yerini göstermektedir. Bu durum, Nasar karakterinin genital dönem olarak isimlendirilen zaman aralığında olduğu şeklinde yorumlanabilir. Freud'a göre erkek cinsel içgüdüleri doğrultusunda hareketlerini şekillendirmektedir. Márquez de "...hayatta hiçbir yerin boş bir yatak kadar hüznü olamayacağı" (Márquez, 2019, s.61) alıntısında da gösterdiği üzere romandaki evrenin merkezine cinselliği yerleştirmekte, odak figürün düşünsel kimliği de aynı doğrultuda gelişmektedir. "Artık evcilleştirilecek yaştasın!" (Márquez, 2019, s.13) sözlerinden anlaşıldığı üzere Nasar kadınlarla olan birlikteliğini romantik bir bakış açısıyla değerlendirmemekte bunu bir ihtiyaç, zorunluluk olarak tarif etmektedir. Hayvanlar için kullanılan bir tabir olan "evcilleştirmek" ibaresi ataerkil toplumda kadının pozisyonu vurgulamakta; olgunluğa erişebilmesi, bir birey olabilmesi için erkeğin varlığına muhtaç ve cinsel birlikteliğin gerekli olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Márquez, Nasar karakterinin

düşünsel kimliği aracılığıyla, mekândan ve zamandan bağımsız bir şekilde içselleştirilebilen cinsiyet eşitsizliği problemine değinmektedir.

Eserin ilk sayfasından son sayfasına kadar Nasar'ın bilinçdışı dünyasından kesitler aktaran rüyalar ve karakterin çocukluk anıları, kimlik analizinin temellerini oluşturan diğer unsurlardır. Odak figür, ya “koca koca incir ağaçlarından bir ormanın içinde” (Márquez, 2019, s.13) yalnız başına yürürken ya da “yaldızlı bir uçağın içinde tek başına otururken” (Márquez, 2019, s.13) kendisini görmektedir. Heybetli ağaçların arasında Nasar'ı aciz bir şekilde tasvir eden Márquez okuyucuda yalnızlık hissini uyandırmakta, toplumun namus davası uğrunu katlettiği odak figürün çaresiz profilini cinayet yaşanmadan sayfalar önce okuyucuya sunmaktadır. Rüya tasvirindeki ağaçların, Nasar'la kıyaslandığında sayı ve boyut bakımından oluşturduğu tezat toplum-birey çatışmasının başka bir göstergesidir. Dayatılan normların, kültürel değerlerin ve dinin aktif etkisiyle şekillenmiş ahlak anlayışının anayasa olarak kabul edildiği toplumlarda, birey olma çabasının zorluğu; simgesel tasvir aracılığıyla yansıtılmaktadır. Odak figür bir an için “mutluluk duymuş” (Márquez, 2019, s.13) fakat rüyalar aleminden realizme döndüğünde “kuş pislikleri içerisindeymiş” (Márquez, 2019, s.13) hissine kapılmıştır. Nasar'ın, toplumun dayattığı gerçekliği bilinçdışında kabul etmediği için böyle hissetmesi olasıdır zira rüyalar bilinçdışının özgürlüğünü ilan ettiği soyut mekân olarak kabul edilmektedir. “Yaldızlı bir uçağın” (Márquez, 2019, s.13) içinde seyahat etmesi ise kaderin Nasar'ın hayatındaki önemini vurgulamaktadır. Karakterinde derin izler bırakan babasının vefatı tıpkı kendi ölümü gibi kaderin bilinmezliğinin bir sonucudur. Odak figürün kimliği babasından öğrendiklerinin bir aynası olmuş, onun yokluğunu kendi varlığıyla sürdürmeye çalışan bir Nasar karakteri yaratılmıştır.

Márquez'in kurgulamış olduğu toplum yapısını ve eleştirdiği normları anlayabilmek için odak figürün karakter analizi ilk adım niteliğindedir zira töreler ve toplumsal değerler bahanesiyle cinayeti normalleştiren ataerkil toplum yapısı, ancak bireysel ölçekten başlanarak düzeltilebilir. Toplum tarafından kabul edilmiş değerler konu olduğunda, namusun korunması için bütün yollar mübahtır anlayışıyla olaya yaklaşan Pedro ve Pablo kardeşler; cinayetten sonra “Onu bilinçli olarak öldürdük ama biz masumuz.” (Márquez, 2019, s.49) savunmasını yapmışlardır. Nasar karakterinin ölmesinin ana sebebi de bütün topluma hakim olan bu düşünce yapısıdır. Márquez, eserdeki karakterlerin cinayet gününe dair sübjektif anılarını röportaj tekniği sayesinde okuyucuya sunarak toplumu oluşturan bireylerin çarpık bakış açılarını vurgulamaktadır. Toplumsal eleştiri üzerinden, Márquez'in sağlıklı bireylere ve dolasıyla sağlıklı bir topluma ulaşma gayesi, büyülü gerçekçiliğın yalın fakat yer yer fantastik dili aracılığıyla aktarılmaktadır. Eserdeki gizemli mesajcı detayı ise kafa karıştırıcı bir kurgusal eklemidir. “... zarf içine konulmuş bir kağıdı kapının altından atmıştı, içinde onu öldürmek için birilerinin pusuda olduğu Santiago Nasar'a haber veriliyor[du]” (Márquez, 2019, s.20) alıntısında gösterildiği üzere, odak figürün yalnız olmadığı, ona yardım etmek isteyen anonim karakterler olduğu okuyucuya sezdirilmektedir. Gizemli habercinin yanı sıra cinayeti önlemeye çalışan Cristo Bedoya gibi karakterlerin eserdeki varlığı, Márquez'in kurguladığı evrensel toplumun ümit vadettiğini göstermektedir.

Kırmızı Pazartesi romanında Santiago Nasar'ı Márquez kaleme almış fakat kimliğini toplum-birey çatışmaları, içgüdüler ve bilinçdışı oluşturmuştur. Psikanalitik kuramdan yararlanılarak yapılan karakter analizi sonucu, soyut mekân tasvirleri (rüyalar) aracılığıyla odak figürün özne olma çabası hissetirilmekte, sosyal çemberlerden kurtulma gayesi gösterilmektedir. Nasar'ın bilinçdışından kesitler aktaran rüyalar, Nasar'ın çaresizliğini ve onu bekleyen vakitsiz cinayeti sezdirmektedir. Kurulan diyaloglar ve röportaj tekniği

aracılığıyla toplum-birey çatışmasının odak figürün karakter oluşumuna etkisi incelenmektedir. Márquez'in eseri, "bir suç" (!) araştırma zahmetine dahi girmeden yargılayan duyarsız bir toplumda, Nasar'ın birey olma çabasını kurgulamaktadır. Cinayet, Nasar karakterinin toplumla olan fikir ayrılığının ağır bir sonucu ve en kesin kanıtı olmasına rağmen vakanın yeniden incelenmesi, hastalıklı sistemi düzeltmek adına atılmış bir adım, bireyselliğın başlangıcıdır. Bilinmez kaderin ve duyarsız toplumun kurbanı olan Nasar'ın cinayeti üzerine okuyucu, kim olduğunu ve kabul ettiği değeri sorgulamaya başlamıştır.

KAYNAKÇA

Çakır, F., & Günday, R. (2013). Kırmızı Pazartesi'nin büyüğü gerçeklik temelli psikanalitik eleştirisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7-13.

Márquez, G. G. (2019). *Kırmızı pazartesi - İşleneceğini herkesin bildiği bir cinayetin öyküsü*. (İ. Kut, Çev.) İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Şener, T. (tarih yok). *Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri*. Psikoanalitik gelişim kuramı [Powerpoint Sunumu]:
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/48253/mod_resource/content/0/kisilikgeli-simi.pdf adresinden alındı

Tekinel, İ. (2016, Nisan 14). *Gazete Bilkent*. Beni öldürdüler Wane Hala:
<https://www.gazetebilkent.com/2016/04/10/beni-oldurduler-wene-hala/> adresinden alındı

Üretmen, P. (2016, Eylül 27). *Kitap Eki*. Bireysel ve toplumsal değerlerin iç çatışmaları:
<https://kitapeki.com/bireysel-ve-toplumsal-degerlerin-ic-catismalari-kirmizi-pazartesi/> adresinden alındı